

Tisdagen den 16 mars

Kl. 15.00

---

*Fyllnadsval till
utskott*

§ 1 Fyllnadsval till utskott

Herr TALMANNEN:

De på föredragningslistan upptagna valen är föranledda dels av att herr Svensson i Kungälv på begäran entledigats från sitt uppdrag att vara suppleant i utbildningsutskottet, dels av att ersättaren för fru Ryding skall beredas plats i utskott.

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har anmält fru Ström som ny suppleant i utbildningsutskottet efter herr Svensson i Kungälv och vänsterpartiet kommunisternas partigrupp har anmält herr Werner dal som suppleant i kulturutskottet under fru Rydings ledighet.

Jag förklarar härmed fru Ström vald till suppleant i utbildningsutskottet och herr Werner dal vald till suppleant i kulturutskottet.

§ 2 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

§ 3 Meddelande om tidpunkt för besvarande av interpellationer

1975/76:118 om Stålverk 80

1975/76:137 om Stålverk 80

1975/76:144 om Stålverk 80

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag har att meddela att jag inte är i tillfälle att besvara interpellationer om Stålverk 80 av herr Burenstam Linder, herr Lövenborg och herr Ullsten inom föreskriven tid.

Jag avser att om möjligt besvara interpellationerna tisdagen den 20 april.

§ 4 Meddelande om tidpunkt för besvarande av interpellation

1975/76:116 om taxiflygföretagens ekonomiska förhållanden

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag har att å kommunikationsminister Norlings vägnar meddela att han inte är i tillfälle att inom föreskriven tid besvara herr Danells interpellation om taxiflygföretagens ekonomiska förhållanden.

Tisdagen den
16 mars 1976

*Om fördelningen på
återdistributörer av
ökade kostnader för
elproduktion*

§ 5 Om fördelningen på återdistributörer av ökade kostnader för elproduktion

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Fågelsbos (c) den 3 februari anmälda interpellation, 1975/76:101, och anförde:

Herr talman! Herr Fågelsbo har frågat mig efter vilka riktlinjer jag anser att höjda produktionskostnader skall fördelas mellan olika återdistributörer på elkraftområdet.

Vad herr Fågelsbo syftar på i sin interpellation är de leveranskontrakt som vattenfallsverket gör upp med sina råkraftabonnenter.

Jag har flera gånger tidigare när vattenfallsverkets eltaxor har varit på tal förklarat att verket enligt sin instruktion äger att självt besluta om avgifter för sina elleveranser. Det är naturligt med tanke på att verket bedriver sin verksamhet i konkurrens med andra företag i samma bransch.

Som svar på herr Fågelsbos fråga vill jag framhålla att jag anser att vattenfallsverket bör sätta taxor som totalt sett tillgodoser uppställda krav på avkastning på investerat kapital och som gör det möjligt för verket att i de enskilda fallen hävda sig i konkurrens med andra elkraftproducerande företag.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för att jag fått min interpellation besvarad.

Industriministern säger i svaret att han anser att vattenfallsverket bör sätta taxor som totalt sett tillgodoser uppställda krav på avkastning på investerat kapital och som gör det möjligt för verket att i de enskilda fallen hävda sig i konkurrens med andra elkraftproducerande företag.

I början på 1960-talet var strömmen billig, och Vattenfall tillämpade då i konkurrens med andra företag mycket låga taxor inom områden där verket hade konkurrens. Inom andra områden däremot förekom inte samma låga taxor. I de områden där det fanns konkurrens fick man också mycket långa kontrakt. Så var inte fallet överallt.

Sedan vet vi vad som inträffat. Vi fick energikris och höjda oljepriser. Det krav på förräntning som staten hade satt upp för Vattenfalls del var 7,5 %, men på grund av de höjda oljepriserna blev det i stället en underförräntning. Sedan har kontrakten löpt olika länge, och i vissa områden där man inte haft så långa kontraktstider har man fått en prishöjning på råkraften efter oljeprishöjningen under 1975. Man har heller inte fått så långvariga kontrakt – under den senaste tiden bara två års kontrakt.

Att man i och för sig får betala kostnaden för den ökade kraftproduktionen tycker jag är fullt riktigt, men jag känner till ett aktuellt fall där Vattenfall dessutom lagt på inte mindre än 34,8 %. Det är klart att det betyder oerhört mycket. Nu är det ju så, som det sades i industriministerns svar, att totalt sett vill Vattenfall ha en förräntning av investerat kapital, men de som har långa kontrakt som kanske gäller

ända in på 1980-talet får betala ett lägre råkraftpris och strömpris, medan de abonnenter som nu tillkommer får betala ett högre pris. Tydligt tillämpar Vattenfall den regeln att det man förlorar på gungorna tar man igen på karusellen.

Industriministern säger också att Vattenfall självt beslutar om avgifterna för elleveranserna. Men är det inte så, herr industriminister, att statens industriverk och i sista hand regeringen kan och skall pröva avgifterna när det blir sådana, exceptionellt höga höjningar som i de fall jag här har åberopat?

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Jag tror att herr Fågelsbo själv var inne på rätt reflexion när han sade att en höjning av betydande omfattning har samband med det förhållandet att man haft ett långtidskontrakt, alltså ett mycket tidigt träffat avtal. Under årens lopp har kostnaderna stigit och när så kontraktstiden går ut gör man en anpassning till de då aktuella taxorna. I sådana fall – det är enstaka fall – kan det innebära att höjningarna blir ganska betydande. Jag delar herr Fågelsbos uppfattning att 34,5 % är en mycket betydande höjning, men avgiften är jämförbar med vad andra vid det aktuella tillfället betalar. Nu har man från vattenfallsverkets sida sökt göra en anpassning så att man skall undvika sådana abrupta eller betydande höjningar. Man gör det på det sättet att man inte längre tecknar långtidskontrakt. F. n. tecknar man kontrakt som inte sträcker sig längre än t. o. m. 1977. Som en följd härav kommer fr. o. m. år 1978 den övervägande delen av verkets elkraftförsörjning och ca 90 % av alla råkraftkontrakt att vara baserade på samma prisnivå.

Jag tror att herr Fågelsbo och jag är överens om att den taxesättning och det pris som fastställs bör vara så lika som möjligt. Det är självfallet också ett led i konkurrensutjämningen. Å andra sidan måste vattenfallsverket anpassa sin taxepolitik med hänsyn också till den rådande konkurrensen. Med jämna mellanrum har man justerat eltaxorna. Det gjordes under 1960-talet fyra sänkningar av taxorna. Dessa föranledde, förmodar jag, inte annat än tillfredsställelse. Nu är vi i en annan situation, där kostnaderna har stigit för byggande, för olja osv., och då har man tvingats göra justeringar. Under 1970-talet har två uppjusteringar gjorts. Men det är viktigt att de justeringarna görs så att de blir så smidiga och acceptabla som möjligt för dem som är mottagare av elkraften. I det avseendet tror jag att den politik som syftar till korttidsavtal ger en möjlighet.

Till sist vill jag upprepa att vattenfallsverkets eltaxor baserar sig på självkostnader. Däri ingår då också avkastning på det kapital som är insatt i företagen.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag måste verkligt tacka industriministern för det besked han gav i sitt andra anförande. Jag hade faktiskt tänkt ta upp frågan

Tisdagen den
16 mars 1976

*Om avsättnings-
möjligheterna för
mindre tonnage*

om man inte skulle försöka gå in för att komma så nära enhetliga taxor som möjligt inom de olika områdena. Tydligt är man inne på det hos Vattenfall.

Jag hade annars velat ifrågasätta om man inte borde göra en parlamentarisk översyn av dessa taxor, men efter det besked industriministern har gett i den här frågan ber jag att få tacka för det svar jag nu har fått.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om avsättningsmöjligheterna för mindre tonnage

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Siegbahns (rn) den 27 januari anmälda interpellation, 1975/76:97, och anförde:

Herr talman! Herr Siegbahn har frågat mig hur jag ser på avsättningsmöjligheterna för mindre tonnage samt på frågan om fortsatt produktion vid Lindholmens varv.

Jag vill först erinra om att regeringen under våren 1975 – på grundval av 1975 års varvskommissions rapport – genom propositionen 1975:110 lade fram förslag till åtgärder för att temporärt lösa krisen vid Eriksbergs varv, som innefattar även Lindholmens varv. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionens förslag.

Som en följd av den rådande krissituationen inom den internationella sjöfartsnäringen har regeringen nyligen i propositionen 1975/76:121 lagt fram förslag till långtgående statliga insatser på varvsområdet. Riksdagen kommer sålunda att senare under detta riksmöte behandla varvens situation. Jag anser mig därför inte nu böra göra något uttalande.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation. I motsats till herr Fågelsbo har jag svårt att känna mig tillfredsställd med svaret. Jag förstår att industriministern i dessa dagar har många andra bekymmer att syssla med, men det hade kanske inte behövt ta närmare två månader att få fram ett så intetsägande svar som det föreliggande. Det är riktigt att under tiden har varvspropositionen lagts på riksdagens bord, men hela idén med interpellationsinstitutet är ju att man skall få tillfälle att ta upp en viss fråga. Det är klart att det ibland kan hända att denna inte kan besvaras annat än i samband med en allmän diskussion, men i det här fallet tycker jag att det hade varit helt naturligt, om vi hade diskuterat åtminstone den konkreta fråga jag har tagit upp, nämligen Lindholmens varv.

Det är riktigt, som industriministern säger, att man förra våren lade fram ett förslag om åtgärder för att lösa krissituationen på Eriksbergsvarvet, som också inkluderar Lindholmens varv. Men det fanns då inte

någon klarhet om vad som skulle hända i framtiden vare sig med Eriksbergsvarvet eller med Lindholmendivisionen. I den proposition som vi nu har fått finns heller ingen konkret diskussion kring den frågan. Det är möjligt att man skall diskutera frågan om det mindre tonnaget i samband med den större debatt som äger rum i riksdagen, men jag tycker att det ändå vore av värde att få några konkreta synpunkter på det speciella problem som jag har tagit upp.

Det framgår såvitt jag vet av varvspropositionen – jag har ännu inte hunnit läsa den i detalj – över huvud taget inte om Eriksbergsvarvet skall existera i fortsättningen eller vilka andra åtgärder man tänker vidta beträffande det. Ännu mindre framgår det vad som skall hända med Lindholmens varv.

Det har sagts många gånger att Lindholmens varv är ett gammalt varv, ganska nedslitet och omodernt, men för göteborgarna är det ändå något av en ögonsten. Så ser man det också bland dem som arbetar på varvet. Där råder en samarbetsanda och en effektivitet, trots de dåliga redskapen, något som inte minst är en oerhörd fördel inom varvsindustrin där förhållandena som bekant inte alltid är de mest idealiska.

Det har framförts förslag och önskemål om att man skulle bibehålla Lindholmens varv för produktion av mindre tonnage, dvs. en typ av tonnage som vi får räkna med att det inom ganska kort tid kommer att bli rätt stor efterfrågan på, inte minst från länder som tidigare inte haft någon större handelsflotta men som nu – kanske ibland av prestigeskäl men också av andra skäl – önskar ha en viss handelsflotta. Jag får därför verkligen hoppas att industriministern även i dag skall kunna anlägga några synpunkter på de önskemål som framkommit om att man skall försöka bibehålla Lindholmens varv. Det finns intressenter som är beredda att upprätthålla en produktion av just den fartygstyp för vilken Lindholmens varv är särskilt lämpad.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Egentligen skulle jag vara konsekvent och inte ta upp någon diskussion i denna fråga, men jag kan förstå herr Siegbahn när han önskar några kommentarer. Å andra sidan har beskedet varit välvilligt i det avseendet att vi ju har lagt fram en proposition. Den grundar sig i stort på varvscommissionens förhandlingar och det resultat som dessa ledde till. På detta underlag har regeringen sedan presenterat sitt förslag.

Herr Siegbahn säger i sin interpellation att den nedbantning av varvens kapacitet som planeras bl. a. i Göteborg går längre än vad man eljest runt om i världen diskuterar. Utan att i detalj gå in på detta vill jag säga att det påståendet inte är riktigt. Vad jag tänkte mig var att vi kanske kan förvänta en motion från herr Siegbahn, där han presenterar sina argument för en eventuellt annorlunda utformad politik än den som vi från regeringen har förordat. Därmed skulle vi kanske få ett bättre underlag för den diskussion som skall föras om vårt förslag och om de alternativ som kan komma att föras fram. Även om jag i dag tvivlar

Tisdagen den
16 mars 1976

*Om avsättnings-
möjligheterna för
mindre tonnage*

på att några sådana finns, är vi självfallet intresserade av att ta del av underlaget för alternativa lösningar. Då skulle vi också kunna föra en mera realistisk diskussion.

Beträffande frågan om Lindholmens varv skall jag helt kort svara att detta övertogs från den tidigare ägaren, den s. k. Johnsongruppen, av Eriksbergsvärvet och att avsikten från början var att infoga det i Eriksbergs varvsorganisation, vilket emellertid inte kom att ske.

Vi ställdes alltså våren 1975 inför problemet Eriksbergskrisen, vari också inkluderades Lindholmens varv. Men vi var helt överens med den tidigare ägaren om att en nedläggning av Lindholmen och en samordning med Eriksberg var nödvändig och att man från den tidigare ägarens sida måste ge klart besked om det före den 1 juli, dvs. innan staten skulle ta över värvet. Så skedde också, och den nedbantning som nu är praktiskt taget klar har genomförts på ett smidigt sätt, enligt uppgifter som jag har fått.

Med anledning av den fråga som herr Siegbahn nu framförde och som han tydligen har hängt upp sin interpellation på, nämligen om det finns andra ägarintressenter, skall jag bekräfta att det finns sådana intressen. Den s. k. Johanssongruppen i Skärhamn tog våren 1975 kontakt med varvskommisionen. Till industridepartementet kom ett telex till varvskommisionens sekretariat, i vilket gruppen tog upp frågan om möjligheterna att få ta över Lindholmen. Man förknippade emellertid ett sådant övertagande med planer på att bygga upp en transportorganisation för Stålverk 80. Det var alldeles uteslutet att staten skulle kunna gå in i en förhandling om vad som skall ske kring Stålverk 80. Varvskommisionen ansåg därför att den inte kunde ta upp någon reell förhandling om den frågan. Arbetet med en sådan transportorganisation har man fortsatt med fram till nu, och vi är sålunda i ett helt annat läge.

Senare på hösten hade jag ett samtal med direktör Lars Johansson. Denne lämnade då närmast en redovisning av hur han hade tänkt sig transportorganisationen när det gäller stålverket. Jag framhöll för direktör Johansson att det var diskussioner som han fick föra med NJA:s ledning och med projektledningen för Stålverk 80. Jag kan alltså inte se några möjligheter att klara Lindholmens problem genom en sådan förhandling.

Till sist, herr talman, är det riktigt att vi kanske kan hoppas på en ökning av intresset för det mindre tonnaget. Men i så fall har vi resurser i de varv som vi har kvar och kan lägga in order på dessa.

I övrigt uppskattar jag bröderna Johansson mycket högt. De har gjort ett förtjänstfullt arbete. Deras insatser i exempelvis Oskarshamn är berömvärda.

Herr SIEGBAHN (m):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att industriministern inte kan diskutera Lindholmens varv i samband med frågan om det totala transportproblemet för Stålverk 80. I all synnerhet i dessa dagar framstår den saken än mer uppenbar.

Tisdagen den
16 mars 1976

---

*Om avsättnings-
möjligheterna för
mindre tonnage*

Men om man har något intresse av att rädda ett varv inom ramen för en allmän uppgörelse, säger man inte att "de krav och de förutsättningar som ni har angivit är omöjliga att acceptera", utan man frågar: "Kan vi diskutera på en annan basis och se om det finns några förutsättningar för en överenskommelse?" Såvitt jag förstår har detta inte skett. Jag tolkar alltså industriministerns uttalande så att man har bestämt sig för att Lindholmens varv skall försvinna och att där inte skall förekomma någon verksamhet utöver möjligen i en docka som Götaverken f. n. disponerar över.

Beträffande möjligheten att få avsättning för mindre och medelstort tonnage och specialtonnage är det klart att Uddevallavarvets jättedyra docka som har kostat åtskilliga hundra miljoner – och ännu mer om man lägger till kostnaden för den jättelika lyftkran som man håller på att installera för att kunna lyfta delar till fartyg på upp till 700 000 ton – också kan användas för att bygga mindre tonnage. Men om man bygger ut ett varv för så stort tonnage, blir det naturligtvis mycket dyrbart att använda det – och mycket svårt att amortera kostnaderna – för att bygga medelstort tonnage. Även om det alltså i och för sig går att bygga sådant tonnage på större varv, är naturligtvis småvarven bättre anpassade härför.

I den mån det kommer att visa sig möjligt – vilket många tror; själv är jag ingen expert och vågar inte ha någon uppfattning – att finna väsentligt ökad avsättning för småtonnage, vore det nog värdefullt om man även övervägde frågan om att Lindholmens varv skulle kunna få fortsätta sin verksamhet enligt riktlinjer som skulle kunna dras upp tillsammans med dem som är intresserade av frågan.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Bara helt kortfattat! Vad är det som har varit huvudfrågan för varven? Jo, det har varit frågan om samordning – eller skall vi kanske säga bristen på samordning – och nödvändigheten av en bantning av vår kapacitet.

Vi fick problem under våren 1975, som jag tidigare har nämnt om. För varvskommissionen och för regeringen och riksdagen framstod det i det läget som det mest angelägna att söka rädda så mycket av sysselsättningen som möjligt. Det gällde då de vid de två varven Eriksberg och Lindholmen sysselsatta människorna. Jag tycker att de åtgärder som hittills vidtagits för att så långt som möjligt klara den uppgiften också har varit de som kunnat vidtas. Men i förutsättningarna för att över huvud taget åstadkomma en samordning för att därigenom klara så mycket som möjligt av jobben ansåg varvskommissionen det nödvändigt att arbeta med förutsättningen att Lindholmensvarvet måste läggas ned, och såväl regeringen som riksdagen delade ju den uppfattningen genom det beslut som fattades i fjol.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
16 mars 1976

*Om samhällsinfor-
mationen i skolans
läromedel*

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN erhöill ordet för att besvara fru *Lantz* (vpk) den 5 mars anmälda fråga, 1975/76:263. till herr utbildningsministern, och anförde:

Herr talman! Fru Lantz har frågat chefen för utbildningsdepartementet vilka åtgärder statsrådet kommer att vidta för att motverka borgerlig indoktrinering och falsk information i skolans läromedel. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Fru Lantz fråga torde ha aktualiserats genom att LO har begärt att vissa läromedel, främst i företagsekonomi, skall objektivitetsgranskas.

Ämnet företagsekonomi har hittills inte omfattats av läromedelsnämndens granskning. Enligt vad jag har erfarit har dock läromedelsnämnden, som har till uppgift att granska centrala läromedel i samhällsorienterande ämnen, beslutat att hänföra företagsekonomi till de samhällsorienterande ämnena i gymnasieskolan. En obligatorisk granskning kommer därför att ske av centrala läromedel i ämnet.

Objektivitetsgranskningen av läromedel kommer sålunda att utökas med ytterligare ett ämnesområde. Den form för granskning av läromedel som riksdagen fattade beslut om 1974 kommer enligt min mening att tillgodose krav om allsidighet och opartiskhet i läromedlen. Skulle mot förmodan så inte bli fallet kommer jag självfallet att överväga vilka ytterligare åtgärder som kan visa sig erforderliga.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Först skall jag be att få tacka för svaret.

Trots att det är regering och riksdag som formellt bestämmer utbildningens mål och inriktning är det läromedelsproducenterna som fritt får tolka dessa mål. Det heter t. ex. i Fröberg-Emestens bok *Företagsekonomi Grundbok*, som är avsedd för gymnasieskolans tvååriga tekniska linje: "Personalens intresse ligger naturligtvis i hög lön och trygghet i anställningen. Men lönehöjningar leder normalt sett till sämre resultat i rörelsen. Om ägaren hotar att avveckla rörelsen har ju tryggheten försvunnit. Detta får mycket allvarliga konsekvenser för de anställda som kan få svårt att erhålla arbete på annat håll." Läroboken varnar med andra ord eleverna för att som löntagare ställa kostnadskrävande lönekrav.

Ett annat exempel kan tas ur *Företagsekonomi för tekniker* av Berdenius och Henriksson. Det heter där apropå arbetsmiljön: "att förbättra miljön kostar pengar och dessa pengar måste hämtas ur samma pott som också ska användas till förbättringar av löner och sociala förmåner. Det är svårt att bygga om en smutsig mekanisk industri och samtidigt betala de höjda löner som ett kollektivavtal kan leda till."

Ovannämnda citat är exempel på både borgerlig och arbetsköparvänlig indoktrinering och på falsk information i skolans läromedel.

Jag har frågat statsrådet vilka åtgärder som bör vidtas för att motverka

dylika härresande exempel, och hon har svarat mig att hon skall låta granska läromedlen bättre.

Den objektivitetsgranskning som i dag förekommer är samhällets enda lilla möjlighet till kontroll över innehållet i läroböckerna. Den objektivitetsgranskning som äger rum i efterhand är tänkt att fungera som en spärr mot bl. a. ensidig propaganda. Men den granskning som förekommer i dag är otillräcklig och kan ändå aldrig bli annat än en subjektiv bedömning. Jag kan nämna att de enda läromedel som hittills underkänts av nämnden är sex häften av tjugo i ett läromedel.

Vpk har under många år ställt krav på ett förstatligande av läromedelsproduktionen för att bl. a. på så sätt få ett inflytande på läromedelsproduktionen. Vpk har dessutom krävt att konsumenterna – i detta fall eleverna och lärarna – skall ha inflytande och påverkansmöjlighet vid framställningen av läromedel. De läromedel som används inom gymnasieskolan i samhällskunskap och företagsekonomi är minst sagt arbetsköparvänliga och måste ändras.

Jag vill till slut fråga om granskning är den enda åtgärd som statsrådet föreslår för att råda bot på de här miserabla förhållandena i fråga om läromedlen och motverka den falska information som finns i skolans läroböcker.

Fru statsrådet HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag ämnar inte gå in och ha några åsikter om det som fru Lantz har läst upp; sådana kan jag personligen ha, men som statsråd vill jag inte lägga mig i den prövning som jag vet kommer till stånd inom läromedelsnämnden.

På fru Lantz fråga om granskning är den enda möjligheten kan man svara att det är det. Det gäller både den centrala granskningen och, inte minst, den lokala, som jag menar är mycket väsentlig. Det är ändå lokalt som man ytterst ansvarar för inköp och användning av läromedel; jag tänker då på eleverna, lärarna, ämneskonferensen och skolstyrelsen. Jag tror att man i ännu högre grad än vad som sker i dag måste betona just ansvaret där.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är bra att nu även företagsekonomi skall hänföras till de samhällsorienterande ämnena – men det räcker inte med en granskning, i synnerhet inte som den sker i efterhand, för att motverka den borgerliga och den arbetsköparvänliga propagandan. Den objektivitetsgranskning som förekommer är ju mycket slumpartad – den bygger på enskilda människors värderingar – och därför kan det egentligen aldrig bli fråga om att få ett objektivt läromedel.

Det behövs, menar jag, helt andra åtgärder för att motverka den här indoktrineringen. Vi har ställt krav på att samhället skall överta läromedelsproduktionen, och det har även den socialdemokratiska partikon-

Tisdagen den
16 mars 1976

*Om fördelningen av
statsbidrag till
studieförbunden för
verksamhet bland
handikappade*

gressen gjort. Får jag fråga: Är det någonting att vänta i den riktningen. i syfte att få en bättre och allsidigare läromedelsproduktion?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om fördelningen av statsbidrag till studieförbunden för verksamhet bland handikappade

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara fru Olssons i Hölö (c) den 4 mars anmälda fråga. 1975/76:259, och anförde:

Herr talman! Fru Olsson i Hölö har frågat mig om jag är beredd att medverka till att statsbidrag till stöd för studieförbundens verksamhet bland handikappade bringas i överensstämmelse med resp. förbunds verksamhet på detta område.

Som fru Olsson framhåller skall de särskilda statsbidragen fördelas mellan studieförbunden med hänsyn till deras insatser för att utveckla studiehjälpmedel och studiemetoder för handikappade. Detta beslutade riksdagen för första gången år 1963, då ett särskilt bidrag infördes för att stimulera utvecklingsarbete i fråga om studieverksamhet för handikappade, och senast förra året, då ett nytt bidrag infördes för tekniska och organisatoriska stödåtgärder. Till skillnad från bidragen till studieförbundens organisationskostnader och studieförbundens pedagogiska verksamhet i övrigt fördelas de särskilda bidragen för handikappades studieverksamhet alltså inte i förhållande till antalet studietimmar utan i första hand med hänsyn till vilka utvecklingsprojekt som de olika studieförbunden har. Jag anser att detta är en rimlig princip, eftersom kostnaderna för utvecklingsarbete för vissa handikappgrupper kan vara större än för andra och inte behöver stå i direkt proportion till antalet studietimmar.

Jag vill också nämna att folkbildningsutredningen har i uppdrag att pröva vilka ytterligare insatser som kan behövas för att underlätta för handikappade att delta i cirkelstudier och bl. a. studera hur de särskilda bidragen för handikappades studieverksamhet används.

Herr KORPÅS (c):

Herr talman! Fru Olsson i Hölö hade inte tillfälle att ta emot svaret i dag. Hon har därför bett mig att göra det i hennes ställe, och jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Bakgrunden till fru Olssons fråga var att hon har uppmärksammat att skolöverstyrelsen i sin senaste fördelning av statsanslagen till studieförbunden har behandlat förbunden mycket olika. Sålunda har ABF med mindre än en tredjedel av cirkelarna inom handikappområdet fått mer än två tredjedelar av det totala anslaget.

Låt mig jämföra de två studieförbund som har de flesta studiecirklarna. Läsåret 1974/75 hade ABF 5 000 cirklar inom handikappområdet och

---

*Om fördelningen av
statsbidrag till
studieförbunden för
verksamhet bland
handikappade*

fick i den senaste utdelningen anslag på 1 710 000 kronor. Studieförbundet Vuxenskolan, som hade 6 000 cirklar, dvs. 1 000 cirklar mer än ABF, fick 350 000 kronor. ABF fick alltså sex gånger så mycket per studiecirkel som Studieförbundet Vuxenskolan.

Statsrådet påpekar att man inte bara kan gå efter studiecirkelantalet utan att man bör ta andra hänsyn när man fördelar dessa pengar, och det ansluter jag mig till. Men min fråga här är: På vad grundar då statsrådet sin uppfattning att verksamheten inom ABF skulle vara så mycket mera värdefull när det gäller att anslå pengar än verksamheten inom övriga studieförbund? Det finns inget underlag för detta, efter vad jag förstår. Därmed är såväl skolöverstyrelsens fördelning som – jag beklagar det – statsrådets svar en värdering av arbetet inom övriga studieförbund som är kränkande för dem som arbetar i denna verksamhet.

Traditionellt är det gott samarbete mellan studieförbunden, och det får inte störas av sådant här. Samarbetet är värdefullt, men det är ömtåligt. Och detta är en fråga om ömsesidigt – hoppas jag – förtroende mellan statsmakterna och dem som verkar inom folkbildningsarbetet. De som verkar där måste veta att de behandlas efter lika grunder, oavsett var de hör hemma. Det är dem man arbetar med som det gäller.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Det framgår alldeles tydligt av förarbetena till det beslut som riksdagen har fattat – herr Korpås är även inne på det – att det här är fråga om ett utvecklingsarbete. Jag tror att vi är överens om att det skulle vara olyckligt om man fördelade dessa medel efter antalet studietimmar eller deltagare. Det skulle betyda att studieförbunden finge mindre möjligheter att tillgodose handikappgrupper som kan vara mera kostnadskrävande.

Nu säger sig herr Korpås veta exakt hur många studiecirklar det finns på detta område. Mina uppgifter säger mig att den sortens statistik är mycket osäker. Jag vill gärna säga att jag personligen tycker att det skulle vara mycket olyckligt om man började ge en redovisning av särskilda cirklar för handikappade, eftersom jag tror att det är utomordentligt angeläget att de handikappade så långt det är möjligt integreras i den vanliga studiecirkelverksamheten. Och i hur många cirklar det finns människor som på det viset är engagerade tror jag varken herr Korpås eller jag kan redogöra för.

Sedan är det väl också så att handikapporganisationerna, varav det stora flertalet är anslutna till ABF, kan ha mycket olika kostnadsbakgrunder. Om jag nämner bara frågan om utvecklingsarbetet när det gäller särskild materialproduktion för de synskadade, så kan det kanske räcka som ett exempel på hur svårt det här är att åstadkomma ett slags byråkratisk rättvisa enligt gängse fördelningsmetoder. Personligen litat jag på skolöverstyrelsen i det här stycket. Där brukar man göra ett grannlaga jobb, och jag tror att skolöverstyrelsen har gjort det i det här fallet också vid fördelningen av utvecklingsbidraget.

Tisdagen den
16 mars 1976

*Om fördelningen av
statsbidrag till
studieförbunden för
verksamhet bland
handikappade*

Herr Korpås (c):

Herr talman! Jag har också litat på skolöverstyrelsen när det gäller statistiken – jag har fått den därifrån.

År 1966 fick Studieförbundet Vuxenskolans föregångare som särskild uppgift i en fördelning mellan studieförbunden att arbeta med utvecklingsfrågorna för mentalt handikappade. De mentalt handikappade torde utgöra omkring 1 % av Sveriges befolkning, och det är framför allt där som det närönda studieförbundet har sin verksamhet. Den verksamheten är ganska svår att integrera i andra cirklar, bl. a. därför att den här gruppen måste ha sitt eget material. Studieförbundet Vuxenskolan har varit pionjär när det gäller att få fram material och utbildningsledare på detta område.

Jag var förra sommaren på en utbildningskurs som ABF hade. Ja, man använde Studieförbundet Vuxenskolans material som kursmaterial där – alltså material utarbetat av ett annat studieförbund, som hade varit pionjär på området.

Studieförbundet Vuxenskolan har åtta heltidsanställda konsulenter för detta. Senast hade man en utbildning av omkring 1 100 cirkelledare på ett år, och enligt statistik som jag har höll man 49 centrala konferenser för folk som arbetar med dessa saker.

Vad jag är ute efter, herr statsråd, är alltså fortfarande underlaget för den olika behandlingen av studieförbunden. Ett sådant underlag har inte företetts.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag antar att skolöverstyrelsen har ett underlag för sin bedömning av projekten. Det är inte fråga om att räkna skallar eller siffror i och för sig, utan det gäller ju att bedöma de projekt som man skall stödja i utvecklingsarbetet och hur kostsamma de är. Det är väl inte alltid säkert att det avgörande för kostnadsfördelningen är mängden människor.

Men låt mig säga att den grupp som herr Korpås refererar till, nämligen de utvecklingsstörda, som jag också tycker är en grupp för vilken det är mycket angeläget att utveckla särskilt studiematerial, är enligt de uppgifter som finns omkring 80 000 i det här landet. De 14 studieförbund som är med i ABF representerar tillsammans 197 000 medlemmar, så även om man börjar räkna skallar kommer man till en annan proportionalitet.

Jag vill emellertid än en gång understryka att jag anser att det är utomordentligt viktigt att man inte faller in i en ordning som innebär att man formaliserar det här bidraget efter det system som vi tillämpar för andra bidrag, just därför att det hör till utvecklingsarbetets natur att den ansvarsgivande myndigheten gör en bedömning av projektens kvalitet och kostnad.

Herr Korpås (c):

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning att vi skall vara försiktiga

med att formalisera de här frågorna. Men vi skall också vara försiktiga med att hitta på andra normer som kan vara godtyckliga. Har vi andra principer skall de också kunna redovisas, och de skall kunna accepteras av alla dem som samarbetar i dessa frågor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1975/76:80 till kulturutskottet

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:2222–2230 till utbildningsutskottet

1975/76:2231 till socialförsäkringsutskottet

1975/76:2232 till försvarsutskottet

§ 11 Föredrogs men bordlades åter

skatteutskottets betänkanden 1975/76:33, 34, 36 och 37

lagutskottets betänkanden 1975/76:10 och 19

försvarsutskottets betänkanden 1975/76:27–30

socialförsäkringsutskottets betänkanden 1975/76:24 och 25

kulturutskottets betänkande 1975/76:30

jordbruksutskottets betänkande 1975/76:32

näringsutskottets betänkanden 1975/76:35 och 36

§ 12 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen

1975/76:151.

§ 13 Anmäldes och bordlades

Redogörelser och förslag

1975/76:17 Riksdagens revisorers berättelse över verkställd granskning av riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1975

1975/76:18 Riksdagens revisorers berättelse över verkställd granskning av riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning under budgetåret 1974/75

1975/76:19 Riksdagens revisorers förslag angående revisionen av riksdagsförvaltningen

§ 14 Anmäldes och bordlades

Lagutskottets betänkande

1975/76:14 med anledning av motioner om vissa aktiebolagsfrågor

Näringsutskottets betänkande

1975/76:37 med anledning av propositionen 1975/76:53 om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse (avseende vidgad offentlig representation i affärsbankerna) jämte motioner

Nr 83

Tisdagen den
16 mars 1976

Om fördelningen av statsbidrag till studieförbunden för verksamhet bland handikappade

Tisdagen den
16 mars 1976

---

*Anmälan av
interpellation*

Civilutskottets betänkanden

1975/76:16 med anledning av motioner om riktlinjerna inom den fysiska
riksplaneringen för hushållning med mark och vatten, m. m.

1975/76:18 med anledning av motion om kommunalt veto mot utbyggnad
av vattenkraft i vissa fall

§ 15 Anmälades och bordlades

Motioner

1975/76:2233 av herrar *Enlund* och *Jonsson* i Alingsås

1975/76:2234 av herr *Nordstrandh m. fl.*

1975/76:2235 av herr *Nordstrandh m. fl.*

1975/76:2236 av herr *Nordstrandh m. fl.*

1975/76:2237 av fru *Sundberg* och fröken *Hörlén*

1975/76:2238 av fru *Sundberg m. fl.*

1975/76:2239 av fru *Söder* och herr *Andersson* i Nybro

med anledning av propositionen 1975/76:39 om skolans inre arbete m. m.

1975/76:2240 av herr *Ahlmark m. fl.*

1975/76:2241 av herr *Andersson* i Nybro *m. fl.*

1975/76:2242 av herr *Carlshamre m. fl.*

1975/76:2243 av herr *Henmark*

1975/76:2244 av herr *Hermansson m. fl.*

1975/76:2245 av herr *Hörberg*

1975/76:2246 av herr *Lindahl* i Hamburgsund

1975/76:2247 av fru *Lundblad m. fl.*

1975/76:2248 av herr *Romanus*

1975/76:2249 av fru *Sundberg*

1975/76:2250 av fru *Troedsson*

med anledning av propositionen 1975/76:133 om utbyggnad av föräldraförsäkringen m. m.

1975/76:2251 av fru *Fränkel*

med anledning av propositionen 1975/76:137 om omdisponering av allmänna barnhusets tillgångar.

1975/76:2252 av herr *Wijkman*

med anledning av skrivelse (förslag 1975/76:15) från talmanskonferensen med överlämnande av ett från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer avgivet betänkande om riksdagsarbetets planering

§ 16 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 12 mars

Nr 83

Tisdagen den
16 mars 1976

1975/76:152 av herr *Turesson* (m) till herr handelsministern om avgifterna för svenska lastbilstransporter genom Turkiet:

*Meddelande om
fråga*

Av den svenska exporten till Mellanöstern transporteras en betydande del med lastbil. Det gäller i första hand skrymmande gods såsom fabrikstillverkade trähus, som i relativt stor mängd säljs till bl. a. Iran. Totalt torde årligen 1 000 å 1 500 långtradartransporter utföras från Sverige till Mellanöstern. Dessa belastas bl. a. med höga avgifter för passagen genom Turkiet. De svenska exportprodukterna fördyras därigenom för köparna med sammanlagt 7 å 10 milj. kr. per år.

De turkiska transportavgifterna – 8 000 å 10 000 kr. per resa – måste anses vara orimligt höga. Förhandlingar för att åstadkomma en reduktion av dem är därför motiverade och angelägna.

Med utgångspunkt i det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr handelsministern ställa följande fråga:

Vill statsrådet genom förhandlingar med vederbörande turkiska myndigheter medverka till att söka ernå en sänkning av de transportavgifter, som f. n. uttages för svenska lastbilstransporter genom Turkiet?

§ 17 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 12 mars

1975/76:273 av herr *Gustavsson* i Ängelholm (s) till herr industriministern om bibehållande av förenade fabriksverkens konfektionsverksamhet:

I propositionen 1975/76:122 föreslås bl. a. att FFV:s konfektionsverksamhet bör avvecklas och att i konsekvens härmed Trivab Konfektions AB i Ängelholm bör avskiljas från FFV och försäljas.

I propositionen påpekas att företaget drivits med förlust men att man under senare år uppvisat en mera gynnsam utveckling. Men eftersom FFV:s konfektionsverksamhet bör avvecklas så bör företaget försäljas. Utredningen anser att företaget är för litet och därför bör passas in i ett större företag inom branschen men att sådan huvudman inte finns inom den statliga sektorn.

Nr 83

Tisdagen den
16 mars 1976

---

*Meddelande om
fråga*

Jag vill därför ställa följande frågor:

Vilka möjligheter anser industriministern föreligga för en sådan försäljning till ett större företag inom branschen?

Vilka möjligheter anser industriministern föreligga för företagets bibehållande och drift i fortsättningen?

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.46.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON /*Solveig Gemert*